

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ İLKOKULLARDAKİ OKUL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN GÖZLEMLERİ

Mehmet Metin ARSLAN¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulamasına gittikleri ilkokullarda okul güvenliği kapsamındaki gözlemlerini değerlendirmektir. Söz konusu bu amaç "güvenli okul" ve "koruyucu güvenlik önlemleri" kapsamında iki alt problem olarak incelenmiştir. Nitel bir çalışma olan araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı son sınıfta öğrenim gören 27 öğretmen adayıdır. Araştırmada toplanan gözlem verileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın dikkat çeken bazı sonuçları şöyle özetlenebilir: Katılımcıların, a) okul dâhili alanlarında nöbetçi öğretmenlerin görev tanımlarını farklı yorumladıkları, görevlerini yeterince yerine getirmediikleri, b) okul binası ve eklentilerinin temizlik ve hijyen koşulları konusunda büyük bölümünün olumsuz algı içerisinde olduğu, c) yangın ve doğal afet konusunda okulların genelinin yetersiz olduğu, ayrıca acil duruma uygun donanım malzemelerinin bulunmadığı, ç) engelli öğrenciler için yapılması gereken düzenlemelerin yetersiz olduğu ve bazı okullarda bu konuda hiç düzenleme yapılmadığı, d) okul çevresinde öğrenci sağlığını tehdit edecek hususlara dikkat edilmediği, e) bütün okullarda kamera sisteminin olduğu ancak bu sistemlerin uygun donatıma ve teknolojiye sahip olmadığı yönünde tespitleri vardır.

Anahtar Kelimeler: Okul Güvenliği, Koruyucu Güvenlik Önlemleri, Güvenli Okul, Sınıf Öğretmeni

Observations of Classroom Teacher Candidates on School Safety in Primary Schools

Abstract

The aim of this study was to assess the observations of primary school teacher candidates on school security in primary schools where they carry out their teaching applications. This subject was examined as two sub-problems in the scope of "safe school" and "protective security measures". The study group of this qualitative study consisted of 27 teacher candidates who are studying in their final year at the Kırıkkale University Education Faculty Classroom Teaching Department in the spring semester of 2017-2018 academic year. The data of the observation in the study were evaluated using descriptive analysis method. Some remarkable results of the study can be summarized as follows: The candidates have determined and reported that a) teachers on monitoring duty in the school premises interpreted their duty descriptions differently and did not fulfill their duties adequately, b) the majority of the schools and their additional facilities were inadequate in terms of cleanliness and hygiene conditions, c) the schools in general lack in terms of the precautions regarding fire and natural disasters, and the schools lack the materials and equipment required for cases of emergency d) the regulations for students with disabilities were inadequate in some schools and t even there were no regulations in some schools, e) no attention was given to threats to students' health at the school neighborhoods, e) all schools have a camera system, however these systems lack the proper equipment and technology.

Keywords: School Security, Protective Safety Measures, Safe School, Classroom Teacher

1 Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, mehmetmetinarслан1@gmail.com

Giriş

Okul güvenliği, toplumsal ve düşünsel gelişim süreciyle olgunlaşan, eğitim alanında değişik boyutlarıyla tartışma konusu yapılan önemli bir kavramdır. Günümüzde bu kavram, toplumsal yaşamdaki değişimler, sosyoekonomik yapıda yaşanan dönüşümler ve artan yaşam beklentileri sonucu okul örgütünü etkileyebilen bir özellik kazanmıştır. Okulların paydaşlarınca “güvenli” kavramının anlamlı olabilmesi için söz konusu bu kavram en geniş kapsamda yorumlanmaktadır. Bu nedenle güvenli okullar; okul paydaşlarının hem bireysel hem de kolektif olarak fiziksel, duygusal ve sosyal yaşamını destekleyen özel bir çevre olarak görülmeyle birlikte, etki alanı yetki alanından daha geniş ve çevresiyle etkileşen açık ve toplumsal örgütlerdir.

Son yıllarda okul güvenliğinin boyutları ve eğitim sistemlerinin bu konudaki stratejik hedefleri kapsamında yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalarda, sistematik bir güvenlik yaklaşımı benimsenmektedir. Gelişmiş ülkeler, okullarda güvenli bir ortamın, etkili öğretim ve öğrenim için bir ön koşul olduğu düşüncesinden hareketle araştırmalar yapmakta ve çözüm önerileri geliştirmektedirler. Türkiye’de ise bu sorun örgütsel ve yönetsel olarak genellikle fiziksel güvenlik ve asayiş kavramları çerçevesinde ele alınmaktadır. Yapılan hukuki düzenlemelerle fiziksel güvenlik anlayışı biçimsel özelliklere indirgenmekte ve kişi koruma odaklı güvenlik anlayışı esas alınmaktadır (Akyol, 2015; TEDMEM, 2016; Arslan, 2018).

Okul güvenliği konulu araştırmalara bakıldığında, çalışmaların ulusal ve uluslararası alanda arttığı görülmektedir. Diaz-Vicario (2017) eğitim kurumlarında okul güvenliğini destekleyen eylemleri tanımlamak ve analiz etmek amaçlı gerçekleştirdiği çalışmada, güvenli ortamlar sağlamanın, sadece fiziksel koşullara dikkat etmeyi veya risk önleme ile ilgili yükümlülükleri yerine getirmeyi değil, kapsamlı bir okul güvenliği yönetimi için eğitim yönetiminin tüm paydaşlarının dahil olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bir başka çalışmada Xaba (2014), okul ortamını güvenceye alarak güvenli koşulların oluşturulmasını, okul tesislerinin bakımını ve okulun tüm alanlarının sürekli olarak gözlemlenmesini ve izlenmesini savunmaktadır.

Kuramsal anlamda okul güvenliği kavramı, koruyucu güvenlik önlemleriyle risk unsurlarını azaltmaya çalışmakta ve okulu cazibe merkezi hâline getirerek okulun gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır (Çankaya, 2009). “Güvenli okul” ve “koruyucu güvenlik önlemleri”, eğitim toplumu için her zaman ilgi ve kaygı duyulan temaların başında gelmektedir. Türkiye’deki okul güvenliği olgusunun gelişimine bakıldığında “okul yönetimi” kapsamında güvenli okulun gelişimi yönünde çeşitli araçlar üretilmiştir. Bu çerçevede okullardaki koruyucu güvenlik önlemleri önem kazanmıştır. Okul güvenliğinin çok boyutlu bir nitelik taşıdığı düşünüldüğünde, özellikle okullarda risk oluşturabilecek çeşitli durum-

lara yönelik güvenlik planlarının hazırlanıp güncellenmesi önem taşımaktadır. Eğitim sistemiyle etkileşen sağlık, ulaşım, güvenlik sistemleri ile yerel yönetimlerin konu ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bu duruma örnek olarak Samsun ilinde Güvenli Okul Yaşanabilir Kent Projesi (GOYKEP) kapsamında Samsun İl Emniyet Müdürlüğü'nün koordinasyonu ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada okul güvenliğinin tek başına okul yönetiminin ve eğitimcilerin çözebileceği bir sorun olmadığı; okul güvenliğinin sağlanması hususunda polis seçeneğinin yanı sıra ailelerin, öğrencilerin ve okul yönetimlerinin özel güvenlik hizmetlerini oldukça etkili bir yöntem olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır (GOYKEP, 2013). IX. Milli Eğitim Şurası'nda (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014) tartışılarak kamuoyunun gündemine taşınan "Okul Güvenliği" konusuna yönelik kararlar değerlendirildiğinde son yıllarda güvenli okul kavramının milli eğitimin gündeminde yer aldığı ve konu ile ilgili çeşitli araştırmalar yapıldığı dikkat çekmektedir (Arslan,2018). Bu konunun bazı siyasi oluşumların ve öğretmen sendikalarının da gündeminde yer aldığı görülmektedir(Altınışık ve Songür, 2016).

Akyol (2015), "Okul Güvenliği İle İlgili Yurtiçinde ve Yurtdışında Yapılan Çalışmaların İncelenmesi" başlıklı araştırmasında, okul güvenliğini fiziksel ve psikolojik açıdan incelemiş ve şu sonuçlara ulaşmıştır:

- ❖ Okulda ve okul çevresinde satılan gıdalar tam olarak güvenilir değildir. Bu konudaki denetimler yetersizdir.
- ❖ Okuldaki güvenlik görevlileri güvenliği sağlamada yetersiz kalmaktadır.
- ❖ Okullar olağanüstü durumlara yeterince hazır değildir. Fiziksel güvenlik önlemleri alınmasına rağmen psikolojik güvenlik önlemleri hakkında önemli bir önlem alınmamaktadır.
- ❖ Öğrenciler yaşanan şiddet olaylarını öğretmenler ile paylaşmada sorun yaşamaktadırlar.

Gülbaz (2016) tarafından Ankara ilinde gerçekleştirilen "İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşleri" konulu çalışmada toplanan verilerin analizi ile ulaşılan sonuçlar;

- ❖ *Fiziki güvenlik* ile ilgili olarak okul giriş çıkış kapılarının yetersiz olduğu, yangın çıkış kapılarının bulunmadığını, bahçe duvarlarının yetersiz olduğu,
- ❖ *Şiddet* boyutunda; bir kısım öğretmen tarafından öğrencilere sözel, fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığı ve öğrenciler arasındaki şiddet olaylarının ise aileden kaynaklandığı,
- ❖ *Ulaşım güvenliği* konusunda ise okul servislerinin yönetmeliklere uygun olmadığı,

- ❖ *Beslenme ve gıda güvenliği* boyutunda kantinlerin sağlığa uygun olmayan besinler sattığı, velilerin beslenme sağlığı konusunda bilinç düzeylerinin düşük olduğu,
- ❖ *Okul dışı tehditlere* ilişkin ise okullara giriş çıkışlarda kayıt tutulmadığı, kamera sistemlerinin kör noktalarda olduğu, okulların büyük bir kısmında güvenlik görevlisi bulunmadığı, nöbetçi öğretmen uygulamasının yeterli olmadığı,
- ❖ *Doğal afetler ve yangın güvenliği* boyutunda ise okulların doğal afet ve yangın gibi felaketlere hazır olmadığı, bu konudaki eğitim ve tatbikatların yetersiz olduğu şeklinde özetlenebilir.

“Okul Yönetiminde Okul Güvenliğini Sağlamak İçin Yapılan Uygulamalar” konusunda, öğretmen ve okul müdürlerinin görüşlerinin alındığı karma yöntem kullanılan bir araştırmanın ise dikkat çeken sonuçları şunlardır (Karakütük, Özdoğan Özbal ve Sağlam, 2017): Okul güvenlik sistemleri arasında “güvenlik kamera sistemi” ve “internet üzerinden okulu gözleyebilmenin” en çok uygulanan güvenlik sistemi olduğu belirlenmiştir. Okul yönetimleri, kamera sistemlerini, en çok “okul dışından gelen kişileri belirlemek ve bunların okul içindeki davranışlarını izlemek” ile “öğrenciler arasında çıkan çatışmaları belirlemek” amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca kameraların “öğretmenlerin derslere giriş-çıkış saatlerini takip etmek”, “davranışlarını ve derslerdeki performansını izlemek” amacıyla kullanıldığı da araştırma kapsamında ortaya çıkmıştır. Kameraların öğretim ortamlarında ve öğretmenlerin denetimi amacıyla kullanılması araştırmacılarca tartışılması gereken bir konu olarak görülmüştür. Ayrıca okulların güvenliği konusunda okul yönetimi ile öğretmenlerin ortak karar almaları ve birlikte hareket etmeleri konusunda okul yöneticilerinin öncü olmalarına dikkat çekilmiştir.

“Ortaöğretim Okullarındaki Sınıf Başkanlarının *Güvenli Okul Algısı*” konulu çalışmada okul güvenliği olgusu, lise sınıf başkanlarının bakış açıları ile irdelenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında “Güvenli bir okul ortamı sizin için ne derece önem taşımaktadır?” sorusuna katılımcılar genel olarak okulun fiziksel, sosyal ve psikolojik ortamlarını sorunlu olarak görmektedirler. Güvenli okul iklimi oluşturmada bu ortamlardaki mevcut sorunların çözümünün önemine işaret etmektedirler. Katılımcılar okul yönetimine, çalışanlarına ve öğrencilere düşen görevlerin neler olabileceğine yönelik soruda ise veli-okul iş birliğine dikkat çekmişlerdir. Katılımcılardan bazıları okulun çevresinden kaynaklanan risklere vurgu yapmışlardır (Arslan, 2018).

Delice (2018), “Koruyucu Güvenlik Önlemlerine Yönelik Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri” konulu yüksek lisans tez çalışmasında genel olarak ulaşılan sonuçlar şunlardır: Okullar koruyucu güvenlik önlemlerine yönelik yapılan faaliyetleri takip etmemektedirler. Okullarda sivil savunma ile ilgili bilinç düzeyi çok düşüktür. Yöneticiler buldukları konuma binaen “Sorun yok fakat şöyle olabilirdi.” gibi subjektif cevaplar vermişlerdir.

Yukarıda verilen araştırmalarda ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde okul güvenliği ve okullarda koruyucu güvenlik önlemlerinin gerek eğitim sistemlerinin gerekse kamuoyunun gündemine taşındığı görülmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında gittikleri ilkokullarda okul güvenliği kapsamındaki gözlemlerini değerlendirmektir. Söz konusu bu amaç iki alt problem altında ele alınmaktadır: a) İlkokullar “güvenli okul” kapsamında güvenli ve sağlıklı okul ortamlarına ne kadar sahiptir? b) İlkokullardaki “koruyucu güvenlik önlemleri” kapsamındaki organizasyon ve yönetim uygulamaları nasıl tanımlanmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine ve yerinde incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışma ile incelenen ilkokullardaki okul güvenliği, sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine dayalı olarak irdelenmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 2017-2018 Eğitim Öğretim yılı Bahar döneminde Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 4. Sınıf öğrencileri içerisinde (50) gönüllük esasına göre 27 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Çalışma grubu 18 kız ve 9 erkekten oluşmaktadır. Çalışmada, öğretmen adaylarının gözlemlerinin ortaya konması amaçlandığından, kişisel değişkenler araştırma kapsamında değerlendirilmemiştir.

Veri Toplama Aracı

Katılımcılardan Öğretmenlik uygulaması için gittikleri ilkokullarda okul güvenliği kapsamında gözlem yapmaları istenmiştir. Veriler gözlem tekniği ile toplanmıştır. Gözlem tekniği bir olgunun tamamı ya da bazı boyutlarının kendi doğal ortamları içinde gözlemlenerek verilerin toplanabilmesi için kullanılabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Gözlem tekniğinin yanı sıra yorumları desteklemek, araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla konu ile ilgili hukuki metinlere yönelik doküman incelemesi de yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Verilerin Analizi

Gözlem verileri, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz yönteminde katılımcılardan elde edilen veriler değiştirilmeksizin araştırmaya yanıtılır (Böke, 2014). Verilerin analizinde genel olarak şöyle bir yol izlenmiştir: Gözlem raporlarının her biri 1'den başlayarak numaralandırılmıştır. Çalışmaya katılan 27 öğretmen adayına isimlerine ve cinsiyetlerine bakılmaksızın birden yirmi yediye kadar numara verilmiştir. Bu numaralar katılımcılara aittir (K.1: birinci öğretmen adayı gibi.). Katılımcıların gözlem raporları araştırmanın alt problemleri çerçevesinde kodlanmıştır. Gözlem raporlarından doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, katılımcıların gözlemlerine dayalı olarak şu şekilde sunulabilir:

Güvenli Okula İlişkin Gözlemler

Bu alt probleme yönelik okul güvenliği kapsamında; okul paydaşlarının ev ile okul arasında okul yolu, okul giriş çıkışları ve çevresinin güvenliği, taşıma yolu ile eğitime erişim, okul çevresinde öğrenci sağlığı ve güvenliği açısından risk oluşturabilecek maddelerin satılması, okul çevresinin risk analizinin yapıp yapılmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda gözlem raporlarında dikkat çeken bazı ifadeler şunlardır:

Okul bahçesinde çocukların beden eğitimi derslerinde olası kazalara yol açabilecek bazı durumlar vardır. Bahçenin zemini beton olup kırılmış durumdadır. Bu da öğrencilerin kayıp düşmesine ve yaralanmasına neden olabilir(K.2).

Öğrenciler okul çıkışında servislere binerken nöbetçi öğretmenler tarafından gözetilmemektedir. Ayrıca servis görevlisi de öğrencilere yardımcı olmamaktadır (K.5).

Okul çevresinde herhangi bir trafik işaret levhası bulunmuyor. Yaya geçidi çizgileri, okul yolu levhası yok. Çok fazla araç olduğundan okul çevresi, öğrenciler için güvenli ortam değil (K.7).

Okul çıkışında çift yönlü yol var ve çok tehlikeli. Okulun ilerisinde okul yolu levhası bulunmuyor. Okulun kapısı her zaman açık ve güvenlik bulunmuyor. Öğrenciler istedikleri zaman dışarı çıkabilir. Okul araç park yeri güvensiz. Araçlar, öğrenciler arasından geçerek okul bahçesindeki park yerine geçiyor (K.8).

Okulun servisi var, servis şoförü öğrenciler arasından geçerek içeri giriyor. Bahçede servis alanları yok (K.9).

Özellikle öğlen arasında okulda kantin olmadığı için öğrenciler arabaların geçtiği yoldan karşıya geçmektedirler. Bu yolda kırmızı ışık ve herhangi bir işaret tabelası yoktur (K.11).

Sınıf Öğretmeni Adaylarının İlkokullardaki Okul Güvenliğine İlişkin Gözlemleri

Okul yol kenarındadır. Okula geçiş için herhangi bir yaya geçidi, üst geçit veya trafik lambası bulunmamaktadır. Okula servisle gelen öğrenciler mevcuttur lakin servis iniş ve binişlerinde herhangi bir güvenlik önlemi alınmamaktadır. Öğrenciler servis iniş ve binişlerinde yola çıkabilir ve istenmeyen olaylarla karşılaşabilirler(K.13).

Okul dışını değerlendirmek gerekirse okulun bence en tehlikeli kısmı burası. Şöyle durum var ki; okulun bahçesinden çıktığımızda bizi karşılayan iki yönlü bir yol mevcut. Yolun hemen karşısında bazı öğrencilerin yaşadığı konutlar var. Öğrenciler ders zili çalıp evlerine dağılacakları zaman, oldukça dikkatsiz bir şekilde karşıdan karşıya geçiyorlar (K.14).

Okul mahallenin alçakta, çukurda kalan bir yerinde bulunmaktadır. Okulun hemen önünde yokuş aşağı yüksek bir yol var ve bu yol ile ilgili herhangi bir önleyici korkuluk, rampa veya levha bulunmamaktadır (K.21).

Okulun çevresinde bir su kanalı bulunmaktadır. Bu durum da okul yolu ve çevresinin güvenliğini tehdit etmektedir (K.22).

Okul çevresinde yokuşlar vardır ve bu yokuşlar öğrencilerin okula gidiş gelişlerinde tehlike oluşturmaktadır. Özellikle kış aylarında öğrencilerin buralarda düşüp yaralanma riski vardır (K.25).

Okulda kantin olmadığı için okulun karşısındaki bakkaldan alışveriş yapmak durumunda kalmaktadırlar. Bu da öğrencilerin güvenliklerini tehdit ediyor (K.27).

Katılımcıların güvenli okul tanımlamalarında; a) okul yolunun trafik güvenliği bakımından riskleri olduğunu, b) öğrencilerin teneffüslerde okul dışındaki bakkallardan kontrolsüz ürün aldıklarını, c) okulların çevresinin risk analizinin genellikle yapılmadığını öne çıkardıkları görülmektedir.

Koruyucu Güvenlik Önlemlerine İlişkin Gözlemler

Okullarda güvenli ortamın sağlanmasına yönelik okul bina ve eklentilerinde, çevresinde eğitim ve öğretim ortamlarındaki tehlike ve risklere karşı önleyici tedbirler alınması zorunludur. Koruyucu güvenlik önlemleri olarak okul giriş çıkışlarında öğrencilerin ve ziyaretçilerin kontrolü, okul içi ve bahçe nöbet hizmetleri, güvenliği sağlamaya yönelik bina içi bilgilendirme ve yönlendirme levhaları, tahliye ve acil çıkış planları, ilk yardım malzemeleri, her türlü afet ve acil duruma karşı önlemler, temizlik ve hijyen koşulları, bina ve eklentilerdeki kamera ve alarm sistemleri konusunda katılımcıların gözlemleri şöyledir:

Okula taşınmalı eğitimle gelen pek çok öğrenci var. Bu öğrencilere devlet tarafından yemek veriliyor. Okulun arka bahçesinde yemek yiyen bu öğrenciler hijyen ve temizlik kurallarına aykırı bir ortamda kirli masa ve sandalyelerde, kirli eşyalarla yemek yiyorlar. Tuvaletlerin bulunduğu koridorda sinekler geziniyor ve rahatsız edici bir koku var (K.1).

Okulda kamera sistemi sadece binanın içerisinde koridorları ve giriş kapısını izlemek için kullanılıyor. Nöbetçi müdür yardımcısının odasında kameraların görüntüsünün iz-

lendiği ekran var. Müdür yardımcısı buradan okula girip çıkanları, öğrencilerin davranışlarını, öğretmenlerin derse giriş çıkışlarını izliyor(K.3).

Staj okulunda merdivenler çok dar, iki kişinin yan yana yürümesi zor. Okul koridorları da yeterli genişlikte değil (K.4).

Okulun bahçe kapısı kapatılmıyor, öğrenciler teneffüslerde okul dışına çıkıyorlar. Nöbetçi öğretmen sadece ön bahçe ile ilgileniyor. Arka bahçeyi kontrol eden öğretmen veya görevli yok (K.7).

Engelli öğrenciler için merdivenlerde rampa yok, ama tuvalet var. Okulda engelliler için asansör bulunmamakta. Okulda yangın tüpü ve ilk yardım dolabı yok. Yangın, deprem gibi afet durumlarına yönelik hiçbir önlem alınmamış (K.8).

Tuvaletlerin hijyenik olduğunu kesinlikle düşünmüyorum. Okul tuvaletleri berbat durumda, temizlik malzemeleri (peçete, sabun) bulunmuyor (K.9).

Engelli öğrenciler için merdivenlerde rampa ve uygun tuvalet yok. Bir de okulumuzun tuvaletleri ve lavaboları eskimiş ve yerlerinden oynuyor, her an öğrencilerin üzerine düşebilir(K.10).

Okulun yangın tüpü biri öğretmenler odasında, diğeri girişte memur odasında bulunmaktadır. Yangın merdiveni yoktur, yangın anında içerdekiler giriş kapısından çıkmak zorundadır. Engelli öğrenciler için merdivenlerde rampa ve asansör yoktur. Ailesi engelli öğrenciyi merdivenlerden çıkarmak zorundadır (K.12).

Merdivenler dardır. Öğrenciler iniş ve çıkışlarda birbirini itmektedir. Koridorlar karanlık ve yeterince temiz değildir. Okulda yangına karşı hiçbir önlem yoktur. Yangın merdiveni ve acil çıkış yeri yoktur (K.13).

Okulun zemin katında öğrenciler için yemekhane yer alıyor. Yemekhanenin yan tarafında kazan dairesi bulunmaktadır. Kazan dairesi oldukça güvensiz ve riskli bir bölümdür (K.14).

Sınıf içerisinde bulunan prizlerde kapak yok ve çocuk koruması da bulunmamaktadır. Dolaplar duvara monteli değildir. Sınıf kapıları içeri açılmaktadır (K.15).

Pencereler öğrencilere göre yüksekte değil ve herhangi bir kilit uygulaması da yok. Prizlerde çocuk emniyeti yok (K.16).

Okulun fiziki yapısı hemen hemen bir facia. Okulda öğrencilerin güvenliği için alınan hiçbir önlem görmedim. Prizler öğrencilerin çok rahat erişebileceği yerlerde ve hiçbir koruması yok. Pencereler de öğrencilerin ulaşabileceği seviyede ve koruması yok (K.17).

Sınıflarda üçlü prizler bulunuyor. Bu prizler ve kabloları yerlerde ve açık bir şekilde duruyor. Güvenli olduğunu düşünmüyorum (K.18).

Deprem gibi doğal afetlerin yanında yangın vb. durumlarda okulun çok katlı olması sebebiyle güvenlik problemi yaşanabilir acil durumlarda okulun hemen boşaltılması zaman alabilir. Okul bir kantine sahip ancak kantinde daha sağlıklı yiyecekler satılabilir. Genellikle abur cubur tarzı yiyecekler var (K.22).

Temizlik konusunda da ciddi zafiyet var. Öğrenci tuvaletleri girilmeyecek kadar kötü kokuyor. Okul kantininde sağlıksız akla neler gelirse mevcut (K.23).

Yangın söndürme tüpleri ve kovaları ile yangın sireni düğmesi yoktur. Okulda yangın merdiveni ve acil çıkış kapısı da yoktur (K.24).

Kantinde satılan yiyecek ve içeceklerin gıda yönetmeliğine uygun standartlarda olduğunu düşünmüyorum. Birçok marka hiç duyulmamış, kalitesiz ve ucuz markalar. İlk yardım dolapları sadece bazı sınıflarda bulunuyor (K.26).

Okullarda okul bina ve eklentilerinde, güvenli ortamın sağlanmasına yönelik tehlike ve risklere karşı önleyici tedbirler alınması konusunda, koruyucu güvenlik önlemlerinin yetersiz olduğu katılımcılarca açıkça belirtilmektedir. Okul dâhili alanının güvenliği, nöbet hizmetleri, ilk yardım malzemeleri, her türlü afet ve acil duruma karşı önlemler, kantin yemekhane ve hizmet alanlarının temizlik ve hijyen koşulları, kamera ve alarm sistemleri ve engelli öğrencilerle ilgili düzenlemeler konusunda katılımcılar endişelerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların çoğunluğu okullarda koruyucu güvenlik önlemlerinin önemi konusunda pozitif bir tutuma sahiptir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Okul güvenliğine ilişkin gözlemler incelendiğinde, tanımların genelde okul yolunun, okul giriş çıkışları ve çevresinin güvenliği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu gözlemlerinde öğretmen adayı olarak okul güvenliğini toplumsal bir olgu, okul yönetimini toplumsal bir gerçeklik olduğunu dikkate alarak “*güvenli okul*” düşüncesini bireysel ekseninde tartışma imkânı bulmuşlardır. Yapılan gözlemlerde okul güvenliğinin etkili öğretim ve öğrenim için bir ön koşul olduğu düşüncesinden hareketle risk unsurlarını azaltmaya çalışmak ve okulu cazibe merkezi haline getirerek okulun gelişmesine katkı sağlamak düşüncesi ön plandadır (Butcher ve Manning, 2005; Çankaya, 2009; Arslan, 2018).

Katılımcılar, zamanlarının büyük bir kısmını okullarda geçiren öğrencilerin okullarının korunaklı, güvenli ve korkmadan hareket edebilecekleri yerler olması gerektiğini düşünmektedirler. Bunun için (a) okul giriş ve çıkışların kontrolü, (b) okul çevre trafiğinin emniyet birimlerince koordineli olarak düzenlenmesi, (c) okul bina ve eklentileri ile yakın çevresinin risk analizleri yapılarak tehlike oluşturan durumların ortadan kaldırılması, (ç) okul bahçelerinin oyun, spor araç ve gereçlerinin tehlike oluşturmayacak şekilde tanzim edilmesi, (d) okul çevresinde öğrenci sağlığını tehdit edecek hususlarla mücadele için yerel ve ilgili kurum/kuruluşlarla işbirliği yapılması, (e) taşıma yolu ile eğitime erişim araçlarının kontrolüne gerekli özenin gösterilmesi konusunda görüş bildirmişlerdir.

Çalışma grubundaki öğretmen adayları, okul giriş çıkışlarında öğrencilerin ve ziyaretçilerin kontrolü, okul içi ve bahçe nöbet hizmetleri konusunda iki farklı yaklaşım ortaya koymuştur. Öğretmenlerin nöbet görevleri ilgili yönetmelikle “Nöbetlerde uyulması gereken esaslar öğretmenler kurulunda görüşülerek okul yönetimince nöbetçi öğretmen görev talimatnamesi hazırlanır. Bu talimatname, öğretmenlere yazılı olarak duyurulur.” (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, md.44) olarak düzenlenmiştir. Okul dâhili alanlarından söz konusu yönetmeliğe göre nöbetçi öğretmenlerin sorumlu olması gerekmektedir. Katılımcılar bu durumu değerlendirirken bazıları okul giriş çıkışlarının kontrolsüz olduğunu, nöbetçi öğretmenlerin görev tanımlarını farklı yorumladıklarını, görevlerini yeterince yerine getirmediklerini belirtmektedirler. Bazı katılımcılar ise bu durumu okullardaki okul güvenlik görevlisinin eksikliğine bağlamaktadır. Bu konudaki bulgu ve sonuçlar Ayyıldız ve Akın (2016) ile Özbilen ve Günay (2017) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Okul binası ve eklentilerinin temizlik ve hijyen koşulları konusunda öğretmen adaylarının büyük bölümü olumsuz algı içerisindeydi. Bu olumsuz durumun kantin, yemekhane, derslik, tuvalet ve lavabolarda görüldüğü belirtilmektedir. Bazı bulaşıcı hastalıklar ile gıda zehirlenmelerinin kaynağı okulun bu bölümlerindeki temizlik ve hijyen sorunlarına katılımcılarca çekilen dikkat, Bayındır ve Özel’in (2016) İlkokul Öğrencilerinin Tuvaletleri Hijyenik Kullanma Durumlarını Belirleme konulu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca, “temizlik ve hijyen koşullarının sağlanması yönünde gerekli tedbirlerin alınması” hususunda, Milli Eğitim Bakanlığının 26.04.2018 tarih 2018/10 sayılı “Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” genelgesi dikkate alındığında mevcut uygulamaların yetersiz olduğu söylenebilir.

Okullarda koruyucu güvenlik uygulamalarından ilk yardım malzemeleri ile her türlü afet ve acil duruma karşı alınan önlemlere yönelik öğretmen adaylarının gözlem ve yorumları dikkat çekicidir. Söz konusu okullardaki koruyucu güvenlik önlemlerine yönelik uygulamalara bakıldığında kimi katılımcılar ilk yardım dolabının bazı sınıflarda olduğu bazıları olmadığı, okul içinde görünürde ilk yardım dolabı ve çantasının zorunlu olduğu hâlde bulundurulmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca var olan ilk yardım dolaplarındaki malzemelerin de kullanılamaz durumda olduğuna işaret etmektedirler. Yangın ve doğal afet konusunda okulların genelinin yetersiz olduğu, çok az sayıdaki okulda, okul yönetimince bu konuya önem verildiği ifade edilmektedir. Okullarda acil duruma uygun donanım malzemelerinin bulunmadığı da katılımcılar tarafından tespit edilmiştir. Bu durum koruyucu güvenlik önlemlerinin genelde yetersiz, yapılan acil durum eylem planlarını uygulanabilir olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Bu konuyu da MEB’in 26.04.2018 tarih 2018/10 sayılı genelgesine göre değerlendirdiğimizde uygulamaların yetersiz olduğu görülmektedir.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik koruyucu ve önleyici çalışmalar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun olumsuz görüş bildirmesi dikkat çekicidir. Engelli öğrenciler için yapılması gereken düzenlemelerin yetersiz olduğu ve bazı okullarda bu konuda hiç düzenleme yapılmadığı dile getirilmektedir.

Okul çevresinde öğrenci sağlığını tehdit edecek hususlara dikkat edilmediği, kantinlerin ve kantini olmayan okulların çevresindeki alışveriş yerlerinin öğrenciye sattıkları ürünlerin kontrolsüz olduğu katılımcılarca belirtilmektedir. Söz konusu bu yerlerde öğrenci sağlığını tehdit edecek ürünlerin kontrolü için yerel ve ilgili kurum/ kuruluşlarla iş birliği yapılmasının önemine dikkat çekilmektedir. Turhan ve Turan (2012) tarafından gerçekleştirilen "Ortaöğretim Kurumlarında Güvenlik" konulu araştırmada elde edilen "Okul kantinlerinde ve okul çevresinde satılan gıdaların güvenilir olmadığı ve kantin denetimlerin yetersiz olduğu," sonucu araştırmanın bu konudaki sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların bütün okullarda kamera sisteminin olduğu ancak bazı okulların bu sistemlerinin uygun teknolojiye sahip olmadığı yönünde tespitleri vardır. Bu sistemlerin kent güvenlik yönetim sistemi ile entegrasyonu bulunmamaktadır. Kameraların okul dışından gelen kişileri belirlemek, öğretmen ve öğrenci davranışlarını izlemek amacıyla kullanıldığı da katılımcılarca vurgulanmaktadır. Bu bulgu ve sonuçlar, Karakütük, Özdoğan Özbal ve Sağlam'ın (2017) araştırmasının sonuçları ile örtüşmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Okullarda güvenli bir ortamın oluşturulması için gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınmalıdır.
2. Okulların çevre ve risk analizi yapılarak okul güvenliği eylem planlarının hazırlanması sağlanmalıdır.
3. Okul güvenliğini için yerel ve ilgili kurum/kuruluşlarla sürekli iş birliği ve koordinasyon sağlanmalıdır.
4. Okul çalışanları okul güvenliğine yönelik süreçlerin yönetilmesi hakkında bilgilendirilerek ilgili hukuki metinlerin hükümlerince okullarda gerekli tatbikatlar yapılmalıdır.
5. Öğretmen adaylarına "Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi" dersinde "okul güvenliği" ve "koruyucu güvenlik önlemleri" süreçlerinin neler olduğu hakkında hizmet öncesi bilgi verilmelidir.
6. Okullarda koruyucu güvenlik önlemleri ile ilgili hukuki metinlerin uygulanabilirliği araştırmacılar tarafından irdelenmelidir.

Kaynakça

- Akyol, Y.E. (2015). Okul güvenliği ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmaların incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 1-12. <http://dergipark.gov.tr/tebd/issue/26087/274921>
- Altınışık, S. Songür, N. (2016). 2015 Genel Seçimlerinde Barajı Geçen Partilerin Eğitimin Niteliğine İlişkin Politikalarının. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 1-20. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/cybd/issue/34547/381693> Erişim tarihi: 25.07.2018
- Arslan, M. M. (2018). The “safe school” perception of class presidents in secondary school. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 5(2), 433-441. <http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/408/245>
- Ayyıldız, A., Akın, U (2016). Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 11/3 Winter 2016.
- Bayındır, B., Özel, A (2016). İlkokul öğrencilerinin tuvaletleri hijyenik kullanma durumlarını belirleme, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 2016, Sayı 6, Oca 2016 , Say. 41-47. Erişim tarihi: 25.06.2018
- Böke, K. (Edt.) (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Butcher, K. T., Manning, M. L. (2005). *Creating safe schools*. http://www.joannmaher.com/my_documents/courses_hs_english_012/unit_2/sidcra/resources/creating safeschools.pdf
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri (Geliştirilmiş 19. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çankaya, İ. H. (2009). Okul güvenliği üzerine teorik bir çözümleme. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 97-103.
- Delice, O. E. (2018). *Koruyucu güvenlik önlemlerine yönelik okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Diaz-Vicario, A. (2017). Practices that promote comprehensive school safety. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*. [Online]. 01, pp 304-312. Erişim tarihi: 15.06.2018
- Gülbaz, L. (2016). *İlkokul Yönetici Ve Öğretmenlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşleri*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara
- Güvenli Okul Yaşanabilir Kent Projesi. (GOYKEP) *Çalışma Grubu Raporu* (2013). <http://www.oka.org.tr/documents/g%c3%9cvenl%c4%b0%20okul.pdf>. Erişim Tarihi: 5.06.2018
- Karakütük, K., Özdoğan Özbal, E. ve Sağlam, A. (2017). Okul yönetiminde okul güvenliğini sağlamak için yapılan uygulamalar konusunda öğretmen ve okul müdürlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1214-1232. doi: 10.17860/mersinefd.343161
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). 19. *Milli eğitim şurası gündem konuları*. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_19.millieitmuraskarlar.pdf. Erişim Tarihi: 05.06.2018

- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. T: 26.07.2014, Sayı: 29744.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). "Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması" hususunda 26.04.2018 tarih 2018/10 sayılı genelge. <https://evraksorgu.meb.gov.tr>.
- Özbilen, F.M., Günay, G. (2017). İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin okul nöbet görevine ilişkin görüşleri, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi / The Journal of International Education Science* Yıl: 4, Sayı: 11, Haziran 2017, s. 141-157
- TEDMEM (2016). 19. Millî eğitim şûrasına ilişkin değerlendirmeler. <http://portal.ted.org.tr/yayinlar/19-uncu-milli-egitim-surasina-iliskin-degerlendirmeler.pdf>. Erişim Tarihi: 05.06.2018
- Turhan, M., & Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* [Educational Administration: Theory and Practice], 18(1), 121-142.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Vol. 6). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Xaba, M. I. (2014). A holistic approach to safety and security at schools in South Africa. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(20), 1580 – 1589. Erişim Tarihi: 12.06.2018

